

Висновок

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Кудріна Антона Павловича на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 – «Медицина», «Діагностика та лікування торакалгії у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта у поєднанні із серцево-судинними захворюваннями»

Науковий керівник: Борзих Наталія Олександрівна – доктор медичних наук, керівник відділу реабілітації ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України».

Рецензент:

ЮРИК Ольга Єфремівна – доктор медичних наук, завідувачка лабораторії нейроортопедії та проблем болю ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України»

Ким і коли затверджена тема дисертації.

Тема дисертаційної роботи « Діагностика та лікування торакалгії у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта у поєднанні із серцево-судинними захворюваннями » затверджена на засіданні Вченої ради ДУ «ІТО НАМН України» (протокол засідання Вченої ради №5 від 16 березня 2021 року).

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження.

Комісія з питань біоетичної експертизи та етики наукових досліджень при ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України» зробила висновок, що дослідження Кудріна Антона Павловича «Діагностика та лікування торакалгії у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта у поєднанні із серцево-судинними захворюваннями» не містить підвищеного ризику для суб'єктів дослідження та виконано з урахуванням існуючих біоетичних норм та наукових стандартів щодо проведення клінічних досліджень із залученням пацієнтів. Згідно

з експертним висновком Комісії з питань біоетичної експертизи та етики наукових досліджень при ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України», заперечень щодо подання матеріалів дисертації до захисту немає (протокол засідання №5 від 11.09.2024 року).

1. Актуальність теми та її зв'язок з планами наукових робіт установи.

На сучасному етапі погіршення стану здоров'я населення України, яке визнається у різних вікових групах потребує диференційованого підходу з тим, щоб цілеспрямовано розробити системні комплексні заходи щодо зміни ситуації. За аналізом інформаційних джерел все частіше наголошується на поширеності та значимості поєднаних патологій, що ускладнюють та обтяжують одна одну [Бабова І.К.,2020; Лазарева О.Б., 2021]. В аспекті ортопедо-травматологічної допомоги звертають на себе увагу омолодження контингенту з проблемами грудного остеохондрозу, який призводить до стійкого больового синдрому з іррадіацією в грудну клітину. При цьому, ситуація ускладнюється, якщо взяти до уваги, що серцево-судинні захворювання, які вважалися прерогативою осіб похилого віку, нажаль все частіше, проявляються у середньому та молодому віці. Тобто, проблема коморбідності набуває першочергового значення при визначенні тактики медичної допомоги зазначеному контингенту. Зокрема, як свідчать дані літератури, серед причин звернень до амбулаторно-поліклінічної допомоги у 24 % пацієнтів є больовий синдром у ділянці грудної клітки [Стауде В.А., 2021] Оскільки джерелом болю можуть бути усі структури ділянки грудної клітини, своєчасна диференційована діагностика проблеми дозволяє обрати основну причину. Безліч захворювань викликають біль або дискомфорт у грудній ділянці. До них відноситься патологія серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, легень, нервової системи, а також опорно-рухового апарату. В літературі дуже розбіжна інформація. Так, на серцево-судинні захворювання доводиться 26–57,4 % випадків, шлунково-кишкового тракту – 1,9-42 %, скелетно-м'язової системи – від 7-39 %, психічні розлади – 8-17 %, захворювання дихальної системи – 5-20 %, інші – 11-16,7 %. Дані у відсотковому складі дуже різнопланові та потребують додаткового власного аналізу. Для фахівців ортопедо-травматологічного профілю особливо актуальним є

вивчення впливу патологічних змін у сегментах шийно-грудного відділу хребта при дорсопатіях і остеопорозі хребта на вегетативну іннервацію серцево-судинної системи, що сприяє виникненню кардіалгій та порушення ритму серця. Найбільш поширеними варіантами дорсопатій є дегенеративно-дистрофічні зміни у вигляді: остеохондрозу хребта (M42); спондильозу (M47); спондилоартрозу, синдрому фасеткових суглобів, уражень міжхребцевих дисків (M51, M52) у вигляді гриж і протрузій [Юрик О.Є., 2022]. Зазначене не виключає наявності супутньої патології з боку інших органів та систем, конкретизація якої дозволить обрати оптимальну тактику лікування та реабілітації хворих, яка буде потребувати консультацій фахівців інших спеціальностей. Як показує досвід, найчастіше зустрічається поєднана патологія із кардіоваскулярними порушеннями. Таким чином, викристалізовується необхідність міждисциплінарного підходу до вибору тактики ведення цих пацієнтів на всіх етапах надання спеціалізованої ортопедо-травматологічної допомоги.

Дисертаційна робота Кудріна Антона Павловича «Діагностика та лікування торакалгії у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта у поєднанні із серцево-судинними захворюваннями» виконана згідно з планом науково-дослідної роботи ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України». НДР «Розробити програму реабілітації для хворих з торакалгіями при остеохондрозі грудного відділу хребта поєданого з серцево-судинними захворюваннями» (№ державної реєстрації 0122U000185).

Дисертаційна робота була розглянута на засіданні Проблемної комісії ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України» (протокол № 7 від 20.12.2024р.), оцінена позитивно і рекомендована для подання до розгляду та подальшого захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

2. Формування наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

У дисертації наведено нове вирішення актуального наукового завдання ортопедії і травматології та практичної медицини в цілому – покращення результатів відновного комплексного лікування хворих із больовим синдромом при остеохондрозі грудного відділу хребта, поєданого з серцево-судинною патологією.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

Наукова робота є особистою працею автора. Здобувач особисто провів аналіз сучасного стану проблеми. Автором обраний напрямок роботи, визначені мета та завдання. Здобувач провів аналіз ретроспективних та проспективних даних 601 (434 – ретроспективно, 147 – особистих досліджень) історій хвороб пацієнтів, які пройшли лікування в умовах інституту. Створено електронну базу даних. Автором особисто розроблено дизайн дослідження та сформовані методи діагностики. Автор брав безпосередню участь у плануванні лікувальної тактики усіх пацієнтів які приймали участь у дослідженні, виконував всі ортопедичні обстеження, гоніометрію і трактування результатів інструментального обстеження 147 пацієнтів.

4. Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій базуються на достатній кількості клінічних спостережень (у дисертаційній роботі проаналізовані результати клініко-інструментального обстеження 601 пацієнта (434 – ретроспективно та 147 пацієнтів проспективного дослідження) з больовим синдромом у грудному відділі хребта на тлі остеохондрозу, яких спостерігали і лікували в ІТО НАМНУ у 2018-2023 рр.).

У роботі використані сучасні методи діагностики, що адекватні поставленим завданням та меті дослідженні, проведений коректний статистичний аналіз даних.

Встановлено, за даними ретроспективного дослідження 434 історій хвороб, що на остеохондроз грудного відділу хребта страждають майже в рівній мірі чоловіки (47,7 %) і жінки (52,3 %) працездатного віку (89,0 %). За локалізацією, найчастіше, спостерігали ізольований грудний остеохондроз ($42,6 \pm 0,3$ %) з частотою загострень 1 раз на рік (54,4 %).

За аналізом лікувальних заходів, отриманих пацієнтами, переважала медикаментозна терапія (58,3 %), на другому місці – апаратна фізіотерапія (38,2 %), а фізична терапія (3,5 %) посідала третє місце. При цьому відзначали повну

відсутність спеціалізованих терапевтичних вправ та інших методів кінезіотерапії. Ці дані були використані для складання реабілітаційної програми, заснованої на методах немедикаментозного впливу, де лікарські засоби застосовують як допоміжний елемент у мінімальних обсягах.

Серед 147 особисто клінічно обстежених пацієнтів остеохондроз грудного відділу хребта виявлено у 117 осіб, у 42 з них – поєднана патологія у вигляді остеохондрозу хребта та серцево-судинних захворювань. 30 пацієнтів мали лише серцево-судинну патологію і не брали участі в подальшому дослідженні.

Аналіз даних гоніометрії свідчить, що чверть обстежених пацієнтів (24,8 %) мають обмеження ротаційних рухів, а за показниками динамометрії у половини пацієнтів (50,5 %) виявлено порушення функції розгиначів спини. Це свідчить про необхідність застосування методу кінезіотерапії. Крім того, аналіз результатів анкетування за опитувальниками Rolland-Morris та Oswestry вказує на наявність порушень життєдіяльності, а також порівняно високий рівень особистісної та ситуативної тривожності, що негативно впливає на комплаєнс пацієнтів у лікуванні торакалгії та вимагає залучення психологічної допомоги.

З метою диференціальної діагностики кардіологічних проявів всім пацієнтам виконано ЕКГ, яка виявила зміни з боку міокарда у 29,2 % випадків. Найбільш часто спостерігали екстрасистолічну аритмію – 9,5 %. За даними ЕхоКГ зміни були у 28,6 % пацієнтів, серед яких найбільш поширеними були атеросклероз (50 %) та артеріальна гіпертензія (21,4 %). Рівень патології достовірно зростає відповідно до наявності виражених дегенеративних змін у хребті ($p < 0,05$), а також тяжкість проявів. Велоергометрична проба була позитивною у 20 % випадків. Основними причинами зупинки тесту були біль (20 %), зміни на ЕКГ (16,7 %) та підвищення чи зменшення артеріального тиску (11,7 %). Кількість позитивних результатів проби збільшувалась залежно від наявності дегенеративних змін у хребті, а також критерії припинення виконання навантажувального тесту.

Встановлено залежність між ступенем вираженості змін, як у кількісному порядку, так і за тяжкістю проявів супутньої патології. Так, у пацієнтів 1 групи (ОХХ) рівень супутньої патології сягав 18,7 %, у 2 (ОХХ+ССЗ) – 50 %, а у групі 3

(ССЗ) – 176,7 %. Остання цифра свідчить про наявність у одного хворого до 3-4 супутніх захворювань, що значно обтяжує їх перебіг.

Розроблено програму фізичної терапії для пацієнтів з торакалгіями, що враховує рівень больового синдрому в різних періодах реабілітації – гострий, післягострий та довготривалий. Для кожного з періодів визначено відповідні цілі та завдання, які необхідно досягти за допомогою рекомендованих методів фізичної терапії. Програма кінезіотерапії була адаптована з урахуванням симптомокомплексу, характерного для торакалгії, і на основі цього сформовано індивідуальний підхід до кожної групи пацієнтів

За результатами проведених лікувальних заходів у рамках розробленої програми у пацієнтів обох груп відзначено зменшення болю в грудній клітині у 52,3 % випадків, або його повне зникнення у 4,6 % пацієнтів. За даними опитувальників Roland-Morris та ODI спостерігали збільшення рівня життєдіяльності на 15 %, а також зниження рівня ситуативної тривожності на 2,4 % і особистісної тривожності на 4,8 %.

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, що впливають із отриманих результатів, обґрунтовані та достовірні.

5. Наукове та практичне значення роботи.

Наукова новизна:

Дисертантом виявлено поширеність остеохондрозу грудного відділу хребта із больовими проявами у вигляді торакалгії в залежності від віку та статі пацієнтів.

Науково-обґрунтовані об'єктивні та суб'єктивні критерії топічної диференціації серцево-судинних захворювань з остеохондрозом грудного відділу хребта з уточненням превалюючої патології при їх поєднанні.

Запропоновано та обґрунтовано послідовність дій при обстеженні хворих з остеохондрозом грудного відділу хребта, ускладненого серцево-судинними захворюваннями із залученням удосконаленого комплексу методів диференціальної діагностики.

Обґрунтовано і розроблено комплексну програму реабілітації в залежності від ступеня та виразності клінічних проявів (синдромологічний підхід), інтенсивності

больового синдрому та реабілітаційного періоду з урахуванням серцево-судинної патології.

Практичне значення отриманих результатів та їх впровадження у практику.

При виконанні роботи, визначені критерії диференціальної діагностики торакалгії, як наслідок ураження грудного відділу хребта чи порушень серцево-судинних процесів; розроблено та запропоновано послідовність дій для діагностики та лікування хворих з остеохондрозом грудного відділу хребта, ускладненого серцево-судинними захворюваннями; розроблено та впроваджено комплексну програму реабілітації в залежності від виразності клінічних проявів остеохондрозу грудного відділу хребта з урахуванням серцево-судинної патології та доведено ефективність запропонованого комплексу.

Аналіз особливостей і частоти звернень пацієнтів з больовим синдромом у грудній клітині з визначенням його причин дозволить прогнозувати обсяг диференційованого лікування та реабілітації.

Використання удосконаленої та обґрунтованої діагностично-диференційної концепції та розробленого реабілітаційного комплексу дозволить поліпшити якість життя пацієнтів з больовим синдромом у грудному відділі хребта та грудної клітини.

6. Використання результатів роботи.

Результати дослідження впроваджені в практику (Київський обласний лікарсько-фізкультурний диспансер, ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України», КНП «Київський міський клінічний госпіталь ветеранів війни», КНП «Закарпатська обласна клінічна лікарня імені Андрія Новака» Закарпатської обласної ради, Національний військово-медичний клінічний центр «Головний військовий клінічний госпіталь»)

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях.

Результати дисертаційної роботи Кудріна А.П. повністю висвітлені в опублікованих наукових працях, зокрема, в 14 наукових працях, з них: 5 статей у провідних фахових виданнях, що наведені в переліку затверджених ДАК МОН

України та включених до наукометричних і реферативних баз, 3 статті у наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, 6 публікації у вигляді тез у матеріалах з'їздів та конференцій.

Список публікацій за темою дисертації:

1. І. В. Рой , Н. О. Борзих, Л. Д. Катюкова , А. П. Кудрін , О. В. Бовсуновський, Н. В. Медведовська, Л. Д. Кравчук Особливості реабілітації пацієнтів з торакалгіями на фоні остеохондрозу грудного відділу хребта // Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія №2 -2020 – С. 86-90
[DOI: https://doi.org/10.32652/spmed.2020.2.86-90](https://doi.org/10.32652/spmed.2020.2.86-90)
2. Рой І.В., Борзих Н.О., Кудрін А.П., Катюкова Л.Д. Диференційований підхід у відновному лікуванні хворих з торакалгією на фоні дегенеративно-дистрофічних захворювань // Науково-практична конференція з міжнародною участю "Санаторно-курортне лікування та реабілітація: сучасні тенденції розвитку" // Одеса, 30.09.2021 - 01.10.2021 С.115-117
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/48576/1/88-90.pdf>
3. Рой І.В., Борзих Н.О., Кудрін А.П., Пилипенко О.В., Дралов Я.С. Базові аспекти реабілітації пацієнтів з торакалгією на фоні дегенеративно-дистрофічних захворювань хребта // Proceedings of X International Scientific and Practical Conference. – London, UK, 05.05.2021 – 07.05.2021. - С. 696-701
<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/05/THE-WORLD-OF-SCIENCE-AND-INNOVATION-5-7.05.2021.pdf>
4. Рой І.В., Борзих Н.О., Кудрін А.П., Катюкова Л.Д., Дралов Я.С. Базові аспекти реабілітації пацієнтів з торакалгіями на фоні остеохондрозу грудного відділу хребта. // ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ "Реабілітація та протезування/ортезування ХХІ століття. Проблематика, перспективи та міжнародні стандарти відновлення рухової активності". – Харків, 15.04.2021 С.123-126

<https://doi.org/10.37647/0132-2486-2022-113-2-42-47>

5. Борзих Н.О., Рой І.В., Кудрін А.П., Пилипенко О.В. Аналіз лікування хворих з торакалгіями в амбулаторних умовах // Збірка "Proceedings of VII international scientific and practical conference". – Berlin, 19.12. 2021 – 21.12.2021- С. 106-108
<https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/12/MODERN-SCIENTIFIC-RESEARCH-ACHIEVEMENTS-INNOVATIONS...-19-21.12.21.pdf>
6. Борзих Н.О., Рой І.В., Кудрін А.П., Пилипенко О.В., Катюкова Л.Д. МОДЕЛЬ ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ З БОЛЬОВИМ СИНДРОМОМ ПРИ ОСТЕОХОНДРОЗІ ГРУДНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА ТА СЕРЦЕВО-СУДИННОЮ ПАТОЛОГІЄЮ НА ОСНОВІ РЕТРОСПЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ // Тези доповідей "II національний конгрес фізичної та реабілітаційної медицини". – Київ, 15.12.2021 – 16.12.2021 - С.7
https://rimononline.in.ua/congress_frm2021/
7. Пилипенко О.В., Борзих Н.О., Кудрін А.П. Особливості мануальної терапії при реабілітації хворих з вертеброгенними кардіалгіями внаслідок грудного остеохондрозу.// Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю "САНАТОРНО-КУРОРТНЕ ЛІКУВАННЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ". – Одеса, 30.09.2021 – 01.10.2021 С.104-105
https://kurort.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/tezy_30.09-01.10.2021.pdf
8. KUDRIN, A. (2022). Retrospective Analysis of the Treatment of Patients with Pain in Osteochondrosis of the Thoracic Spine. TERRA ORTHOPAEDICA, (2(113), 42-47.
<https://doi.org/10.37647/0132-2486-2022-113-2-42-47>
9. Рой І.В. Борзих Н.О. Кудрін А.П., Катюкова Л.Д. Ячник С.П. Русанов А.П. Мосійчук С.М ВІДНОВНЕ ЛІКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ТОРАКАЛГІЯМИ НА ФОНІ ДЕГЕНЕРАТИВНО-ДИСТРОФІЧНИХ УРАЖЕНЬ

ХРЕБТА // Український журнал військової медицини. - том Т. 3, №3 (додаток 2) - 2022. - С. 90-91

<https://ujmm.org.ua/index.php/journal/issue/view/26/85>

10. Борзих Н.О., Рой І.В., Кудрін А.П., Русанов А.П., Вітомський В.В., Вітомська М.В. ПРОПРІОЦЕПТИВНА НЕЙРОМ'ЯЗОВА ФАСИЛІТАЦІЯ У ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ ПАЦІЄНТІВ З АДГЕЗИВНИМ КАПСУЛІТОМ // Український журнал медицини, біології та спорту - том Т. 7, №5 - 2022. - С. 35-40

<https://doi.org/10.26693/jmbs07.05.035>

11. Борзих Н.О. Рой І.В. Барабаш С.В. Кудрін А.П. Катюкова Л.Д. Кравченко В.Г. Ефективність кінезіотерапії в лікуванні пацієнтів з торакалгіями на тлі грудного остеохондрозу хребта у поєднанні з серцево-судинною патологією // Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія №2 -2023- С. 129 - 134

<https://doi.org/10.26693/jmbs07.05.035>

12. Борзих Н.О., Рой І.В., Кудрін А.П., Меленко В.І. EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF PHYSIOTHERAPEUTIC INTERVENTIONS IN THE TREATMENT OF THORACIC PAIN IN PATIENTS WITH THORACIC OSTEOCHONDROSIS // Georgian medical news. - том Т. 5, №338 - 2023. - С. 23-28

https://www.geomednews.com/Articles/2023/5_2023/23-28.pdf

13. Н.О. Борзих, І.В. Рой, С.В. Барабаш, А.П. Кудрін, О.О. Коваленко Застосування методів мануальної терапії, кінезіотерапії та електроміостимуляції при торакалгіях на тлі остеохондрозу хребта// ISSN 2521-1455, ISSN 2523-4250. Art of Medicine №3 (27) – 2023 – С.13-19

DOI: 10.21802/artm.2023.3.27.13

14. Русанов А.П., Вітомський В.В. , Рой І.В. , Борзих Н.О. , Кудрін А.П. Динаміка болю та інвалідності під впливом терапевтичних вправ та ішемічної компресії серед

пацієнтів із адгезивним капсулітом та міофасціальним больовим синдромом // ISSN 2077-6594. УКРАЇНА. ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ. № 1 – 2023 – С. 81-88

<https://doi.org/10.32782/2077-6594/2023.1/13>

8. Апробація матеріалів дослідження:

Основні положення, результати, висновки та практичні рекомендації висвітлювалися на науково-практичних конференціях з міжнародною участю "Санаторно-курортне лікування та реабілітація: сучасні тенденції розвитку"(Одеса, 2021); науково-практична конференція з міжнародною участю "Реабілітація та протезування/ортезування ХХІ століття. Проблематика, перспективи та міжнародні стандарти відновлення рухової активності" (Харків, 2021); ІІ національний конгрес фізичної та реабілітаційної медицини (Харків, 2021); X international scientific and practical conference «The world of science and innovation» (London, United Kingdom 2021); VII international scientific and practical conference «Modern scientific research achievements, innovations and development prospects» (Berlin, 2021) ювілейна науково - практична конференція з міжнародною участю, присвячена 30-річчю ГО "УАРМА" (Київ, 2022), Вчена Рада ДУ «Інститут травматології та ортопедії НАМН України»(Київ 2023,2024).

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертаційна робота Кудріна Антона Павловича «Діагностика та лікування торакалгії у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта у поєднанні із серцево-судинними захворюваннями» написана українською мовою в науковому стилі, грамотно та доступно для сприйняття.

9. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона надається до захисту

Дисертаційна робота Кудріна Антона Павловича «Діагностика та лікування торакалгії у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта у поєднанні із серцево-судинними захворюваннями» є закінченою науково-дослідною роботою,

зміст якої відповідає її назві, галузі знань 22 - «Охорона здоров'я» та спеціальності 222 – «Медицина».

10. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 – «Медицина» здобувача поза аспірантурою Кудріна Антона Павловича «Діагностика та лікування торакалгії у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта у поєднанні із серцево-судинними захворюваннями» є завершеною науковою працею, що виконана здобувачем особисто, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У дисертації наведено нове вирішення актуального наукового завдання ортопедії і травматології та практичної медицини в цілому, а саме покращення результатів відновного комплексного лікування хворих із больовим синдромом при остеохондрозі грудного відділу хребта, поєданого з серцево-судинною патологією, що має важливе значення для галузі знань 22 – «Охорона здоров'я», спеціальності 222 – «Медицина».

Дисертація Кудріна Антона Павловича повністю відповідає вимогам п.6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути подана до разової спеціалізованої вченої ради для офіційного захисту.

Голова Проблемної комісії

д.мед.н., професор

Микола ГРИЦАЙ

Мам (Грицай М.П.)